

ASPECTE ALE EVOLUȚIEI COOPERĂRII DINTRE SERVICIILE DE INTELIGENȚĂ ALE STATELOR

Alexandr CAUIA, doctor în drept, profesor universitar (ORCID: 0000-0002-1952-5734)

Artur CEPUC, doctorand, ULIM (ORCID: 0009-0005-5610-011X)

ASPECTS OF THE EVOLUTION OF COOPERATION BETWEEN THE INTELLIGENCE SERVICES OF STATES

This article analyzes some aspects of the evolution of intelligence services, in terms of identifying and analyzing the phenomenon of cooperation between them in order to achieve common objectives. Since ancient times, in addition to the forms and instruments of specific action to the secret services of the states, due to common values, interests and objectives, for a concrete period of time or principle, the intelligence services have cooperated not only on an informal level, but also based on intergovernmental agreements or treaties.

The evolution of the phenomenon of cooperation between the intelligence services, some elements specific to the periods of cooperation, the necessity and importance of this kind of collaboration are analyzed in the text of this research.

Keywords: historical evolution, intelligence services, legal regulation, international cooperation.

Prezentul articol analizează unele aspecte ale evoluției serviciilor de inteligență, sub aspectul identificării și analizei fenomenului de cooperare dintre acestea în vederea realizării obiectivelor comune. Din cele mai vechi timpuri, pe lângă formele și instrumentele de acțiune specifice serviciilor secrete ale statelor, datorită valorilor, intereselor și obiectivelor comune, pentru o perioadă concretă de timp sau de principiu, serviciile de inteligență au cooperat nu doar la nivel informal, dar și în baza unor acorduri sau tratate interguvernamentale.

Evoluția fenomenului cooperării dintre serviciile de inteligență, unele elemente specifice perioadelor de cooperare, necesitatea și importanța acestui gen de cooperare și colaborare sunt analizate în textul prezentei cercetări.

Cuvinte cheie: evoluție istorică, servicii de inteligență, reglementare juridică, cooperare internațională.

Analiza și conștinetizarea etapelor de dezvoltare ale unui fenomen, cât și identificarea principalilor factori de configurare a acestuia, formează o etapă inerentă a tuturor cercetărilor în general și a evaluării activității de cooperare dintre serviciile de inteligență în special.

În pofida aparențelor încetățenite în memoria colectivă și perpetuate de percepțiile preconceptuate asupra activității serviciilor de inteligență, unele state, drept beneficiari finali ai rezultatelor activității serviciilor de inteligență, au cooperat nu doar la nivel informal, dar au creat precedente de cooperare formalizată, care ulterior s-au dovedit a fi eficiente și au fost preluate și de alți subiecți de drept internațional interesați.

În ultimile trei decenii, datorită schimbărilor radicale generate de destrămarea lumii bipolare, aplicarea în practică a realizărilor progresului tehnico-științific, mai ales în domeniul colectării, depozitării, prelucrării și transmiterii de informații, accesul la informații și alte elemente importate ale sistemului de referință supus analizei, cercetarea activității de cooperare a serviciilor de inteligență, formează obiectul de cercetare a diferitor școli, direcții de cercetare și autori moderni și contemporani.

Privind retrospectiv, abordarea academică a cunoștințelor despre comunitatea de informații a avut un succes remarcabil. Stuart Farson a concluzionat încă în anul 1989 faptul că literatura privind chestiunile legate de informații este extrem de extinsă și crește rapid, chiar înainte ca studiile asupra activității serviciilor de inteligență să sufere primul său *boom* real.¹

Colectarea, analiza și utilizarea informațiilor despre adversari au existat din cele mai vechi timpuri. Sun Tzu, un strateg din China antică, în *Arta războiului*,² a subliniat necesitatea de a te înțelege pe tine însuși și dușmanul prin informații, identificând diferite roluri: informatorul secret sau agentul, agentul de penetrare, și agentul de dezinformare. Sun Tzu a evidențiat nevoia unei metodologii și a remarcat rolul contrainformațiilor, al agenților dubli și al războiului psihologic.

În India secolului al IV-lea î.e.n., Chanakya (numit și Kautilya) a scris *Arthashastra*, un „manual de management statal și economie politică“, oferind o metodologie detaliată a colectării, prelucrării, consumului și operațiunilor de informații ca mijloc indispensabil pentru menținerea și extinderea securității și puterii statului.³

Regele David al IV-lea al Georgiei, la începutul secolului al XII-lea, a folosit spioni pentru descoperirea conspirațiilor feudale și infiltrarea în locații-cheie.⁴ Aztecii foloseau comercianți și diplomați cu imunitate diplomatică pentru spionaj.⁵

Istoria serviciilor secrete este la fel de diversă și multiaspectuală ca și istoria statelor în interesul cărora activează. Cel puțin în primele etape ale dezvoltării umanității, activitatea acestora este direct ancorată în ceea ce se numește apărarea și promovarea intereselor statelor care le-au creat și finanțat. În acest sens, se impune o trecere în revistă a celor mai importante elemente ale dezvoltării serviciilor de inteligență moderne în statele accidentale.

Creșterea volumului de cercetări asupra domeniului de activitate a serviciilor de inteligență s-a realizat datorită celor două compartimente: studiile asupra serviciilor de informații și studiile asupra istoriei serviciilor de inteligență.

---

1 Farson S., *Schools of Thought. National Perceptions of Intelligence*. In: *Journal of Conflict Studies* 9, nr. 2, 1989, p. 52

2 Yuen Derek M. C. *Deciphering Sun Tzu: How to Read „The Art of War.“* Oxford University Press. 2014. 256 p.

3 Shoham D, Liebig M. 2016. *The Intelligence Dimension of Kautilyan Statecraft and Its Implications for the Present*. In: *Journal of Intelligence History*, Nr. 15, p. 119-138.

4 Aladashvili B. *Fearless: A Fascinating Story of Secret Medieval Spies*. Kindel Edition, 2017, 129 p.

5 Soustelle J. *Daily Life of the Aztecs*. Courier Corporation, 2002, p. 209.

Primului, în special, i s-a atribuit adesea o „existență asemănătoare ghetou-ului“, fiind acuzat că se concentrează unilateral asupra relațiilor internaționale, neglijând în același timp dimensiunile sociale și culturale.⁶

În același mod, istoricii serviciilor de informații și-au câștigat reputația de a se preocupa de „demascarea și recrutarea excesivă a agenților dubli și tripli“ mai degrabă decât de întrebarea cum a afectat informațiile luarea deciziilor politice sau modul în care cultura politică a unei societăți date și-a găsit expresie în structurile și practicile serviciului său secret.⁷

Astfel, Francis Walsingham care se consideră a fi fost primul european care a folosit metode de spionaj moderne în Anglia elisabetană, fiind ajutat de experți în diferite domenii.⁸

În secolul al XVIII-lea s-a înregistrat o extindere dramatică a activităților de spionaj.⁹ În Franța sub regele Ludovic al XIV-lea și sub conducerea cardinalului Mazarin, s-a înființat un sistem de informații bine organizat. Pentru a face față războaielor cu Franța, Londra a stabilit, de asemenea, un sistem elaborat pentru a aduna informații despre Franța și alte puteri.

În timpul Revoluției Americane, 1775—1783, generalul american George Washington a dezvoltat cu succes un sistem de spionaj pentru a detecta locațiile și planurile britanice, fiind numit „Primul spion al Americii“. ¹⁰ În perioada războiului civil american (1861—1865), Allan Pinkerton a operat pentru prima dată o agenție de detectivi, servind apoi ca șef al Serviciului de Informații al Uniunii în primii ani.

Imperiul Austriac a fondat *Evidenzbureau* în 1850 ca primul serviciu permanent de informații militare. Departamentul topografic și statistic a fost înființat în cadrul Oficiului britanic de război ca o organizație de informații militare embrionare. Ministerul francez al războiului a autorizat crearea, la 8 iunie 1871, a lui *Deuxième Bureau*, un serviciu însărcinat cu efectuarea „cercetării asupra planurilor și operațiunilor inamice“.¹¹

În Germania, mareșalul Helmuth von Moltke a înființat o unitate de informații militare, *Abteilung*, a Statului Major General german din 1889, care și-a extins în mod constant operațiunile în Franța și Rusia.

Ufficio Informazioni del Comando Supremo din Italia a fost înființat în 1900. După înfrângerea Rusiei în războiul ruso-japonez din 1904—1905, serviciul militar

6 Willmetts S., The Cultural Turn in Intelligence Studies. In: Intelligence and National Security 34, nr. 6, 2019, p. 800-817

7 Jackson P., Political Culture and Intelligence Culture. France before the Great War. In: Cultures of Intelligence in the Era of the World Wars. Oxford: Oxford University Press, 2020, p. 37.

8 Christopher A., The Secret World: A History of Intelligence. New Haven, CT: Yale University Press, 2018, p. 242-291.

9 Ibidem

10 Nagy J.A. George Washington's Secret Spy War: The Making of America's First Spymaster. St. Martin's Press. 2016, p. 274

11 Anciens des Services Spéciaux de la Défense Nationale (France). 2009. <http://www.aassdn.org/hsvEXhis01.html>

rus a fost reorganizat sub secția a VII-a a celui de-al doilea Comitet executiv al marelui imperator.

În Marea Britanie, *Biroul Secret Service* (OSS), înființat în 1909 ca prima agenție independentă și interdepartamentală care deține în totalitate controlul asupra tuturor activităților guvernamentale de spionaj, a fost împărțit între un serviciu extern și unul de contrainformații în 1910.

Odată cu izbucnirea primului război mondial din 1914, toate puterile majore aveau structuri foarte sofisticate pentru instruirea și utilizarea spionilor și pentru prelucrarea informațiilor obținute prin spionaj. În acea perioadă s-au căutat și perfecționat tehnici moderne de spionaj, pentru a obține informații militare, pentru a comite acte de sabotaj și pentru propagandă. Două metode noi pentru colectarea de informații au fost dezvoltate pe parcursul războiului — recunoașterea aeriană și fotografierea, și interceptarea și decriptarea semnalelor radio.¹²

Cercetarea academică privind serviciile de informații, în special în lumea anglo-saxonă, a fost realizată în mare măsură de foști membri ai acestor organizații. Acești autori se concentrează adesea pe problemele cu care s-au confruntat ca „practicieni” în domeniu, mai degrabă decât pe preocupările generale ale științelor sociale. „Marginalizarea” disciplinei lor pe care o deplâng mulți cercetători în domeniul informațiilor pare, în acest sens, a fi mai mult rezultatul autolimitărilor decât orice fel de discriminare externă.¹³

În timpul celui de al doilea război mondial, la ordinul lui Churchill s-a elaborat un plan de instruire a spionilor și sabotatorilor sub comanda SOE (Executivul de Operațiuni Speciale) și, în cele din urmă, va implica Statele Unite în activitățile lor de formare. Filiala „Cercetare și analiză” a OSS a reunit numeroase cadre universitare și experți care s-au dovedit a fi deosebit de utili pentru a oferi o imagine de ansamblu foarte detaliată a punctelor forte și a punctelor slabe ale efortului de război german. MI5 din Marea Britanie și FBI din S.U.A. au identificat toți spionii germani și i-au „transformat” în agenți dubli, astfel încât rapoartele lor către Berlin au fost de fapt rescrise de echipe de contraspionaj.

FBI a avut rolul principal în contraspionajul american și a adunat la un loc toți spionii germani în iunie 1941.¹⁴ Contraspionajul a inclus folosirea unor agenți pentru a dezinforma Germania nazistă cu privire la punctele de impact în timpul blitz-ului și izolarea japonezilor în SUA împotriva programului japonez de spionaj în timpul războiului.

În perioada Războiului rece Uniunea Sovietică a avut un succes deosebit în introducerea spionilor în Marea Britanie și Germania de Vest, dar a eșuat în Statele

12 Wheeler D. L., *A Guide to the History of Intelligence 1800—1918*. 2012. https://www.afio.com/publications/Wheeler_Hist_of_Intel_1800-1918_in_AFIO_INTEL_WinterSprg2012.pdf

13 Shiraz Z., *Globalisation and Intelligence*. In *The Palgrave Handbook of Security, Risk and Intelligence*, London: Palgrave Macmillan, 2017, p. 272.

14 Persico J. E., *Roosevelt's Secret War: FDR and World War II Espionage*. Random House. 2002, 592 p.

Unite. NATO, pe de altă parte, a avut, de asemenea, câteva succese importante. Accentul pus pe intențiile și capacitățile Uniunii Sovietice a dominat gândirea în comunitățile de informații occidentale. În analiza informațiilor în anii 1950, Walter Laqueur argumentează că: „capabilitățile și intențiile militare sovietice rămân cel mai important subiect pentru serviciile secrete americane”.¹⁵

După încheierea Războiului Rece, guvernele și agențiile de informații au continuat să utilizeze modelul convențional pentru a evalua amenințările de stat. Dar conceptele de securitate s-au îndepărtat de o confruntare extrem de militarizată între adversari cunoscuți și a crescut îngrijorarea față de amenințările nestatale mai greu de identificat. Actorii nestatali au devenit amenințări strategice, conceptul de „terorism strategic” fiind dezvoltat imediat după atacurile din septembrie 2001. Bruce Berkowitz argumentează că au existat acțiuni teroriste și în trecut, dar bin Laden a fost primul care a folosit terorismul strategic pe scară largă împotriva unei superputeri.¹⁶

Globalizarea și mobilitatea oamenilor și tehnologiei au avantajat actorii nestatali. Directorul CIA, James Woolsey, a declarat Comitetului Camerei Reprezentanților pentru Securitate Națională din SUA că: „... este ca și cum am fi luptat cu un dragon mare timp de 45 de ani, l-am ucis și am ajuns într-o junglă plină de șerpi otrăvitori — și șerpii sunt mult mai greu de urmărit decât a fost dragonul vreodată.”

În 2007, Jonathan Evans, directorul general al Serviciului de Securitate al Regatului Unit (MI5), a descris amenințarea teroristă ca fiind „cea mai imediată și cea mai acută amenințare pentru pace din istoria serviciului meu de 98 de ani.” Publicațiile guvernamentale din țările dezvoltate, după atacul din 11 septembrie 2001, au reflectat un consens că serviciile de informații sunt esențiale pentru prevenirea atacurilor în masă.¹⁷

Analiza nu are drept obiectiv elucidarea tuturor etapelor sau elementelor cruciale în procesul de creare și dezvoltare a serviciilor de inteligență moderne. Obiectivul primar rezidă în prezentarea unor elemente importante în procesul de inițierea și realizare a cooperării acestora în sensul stabilirii formelor și mecanismelor de cooperare, cât și în scopul de a demonstra necesitatea imperioasă a acestui gen de cooperare pentru realizarea obiectivelor specifice generate de riscurile și amenințările față de securitatea națională, regională și internațională, în perioada contemporană.

Complexitățile politicii revoluționare franceze au pus în dificultate colectarea informațiilor britanice. Echipa care a preluat puterea în 1795 a construit un regim instabil și imprevizibil de-a lungul celor patru ani de existență. O mare parte din informațiile lui Wickham proveneau de la serviciul de informații regal, Agence Royale, care a funcționat în secret la Paris. După moartea în închisoare a lui Ludovic al XVII-lea, în iunie 1795, contele de Provence exilat, a luat titlul Ludovic al XVIII-

15 Laqueur W., *The Uses and Limits of Intelligence*. Transaction Publishers. 1993, 432 p.

16 Berkowitz B., *Intelligence and the War on Terrorism*. In: ORBIS, Volume 46, Issue 2, Spring 2002, Pages 289-300 https://www.researchgate.net/publication/248543624_Intelligence_and_the_War_on_Terrorism.

17 Sfetcu N., *Epistemologia serviciilor de informații*. MultiMedia Publishing, 2019, p. 9

lea. Acesta a creat *Agence Royale* cu scopul de a coopera cu serviciile de informații britanice. Pe partea britanică, Wickham a fost însărcinat cu furnizarea de finanțare pentru Agenție.¹⁸

La fel ca toată administrația lui Ludovic al XVIII-lea, *Agence Royale* a fost o organizație destul de divagată. Autorul unui raport transmis Ministerului de Externe cu privire la „starea actuală a Franței“, pe baza investigațiilor, a recunoscut că cititorii ar putea găsi unele detalii în raport drep „inutile“, dar a insistat că acestea au fost necesare pentru a explica „daunele“ complexe cauzate de regimul republican.¹⁹

Un exemplu cu diverse valențe și interpretări istorice este inițiativa italiană de cooperare în vederea luptei contra anarhiștilor pe continentul European. În sensul cercetării noastre urmează să punctăm faptul că guvernul italian a luat inițiativa de a convoca o „Conferință internațională secretă pentru apărarea societății împotriva anarhiștilor“, care s-a reunit la Roma în perioada 24 noiembrie — 21 decembrie 1898. Aceasta constituie prima adunare internațională convocată pînă la acel moment pentru combaterea terorismului. A fost, de asemenea, singura conferință antianarhistă la nivel european care a avut loc vreodată, la care au participat diplomați și șefi de poliție din toate cele douăzeci și una de țări europene, cu excepția uneia. (Muntegru, singurul stat care nu a trimis niciun delegat. Acesta era reprezentat de Rusia.)²⁰

În ciuda unei serii de atacuri anarhiste din Franța la mijlocul anilor 1890, Léopold Viguié, directorul *Sûreté Générale* a informat cu mândrie conferința că toți suspecții anarhiști în Franța erau sub supraveghere constantă și că *Sûreté* avea dosare cu privire la toate persoanele potențial periculoase, care includeau atât fotografii integrale, cât și fotografiile de profil.²¹

În realitate, Viguié a fost adesea sceptic cu privire la fiabilitatea rapoartelor chiar și de la unii dintre informatorii cei mai bine plasați ai *Sûreté*. Miniștrii de Interne mai puțin experimentați, din guvernele de scurtă durată ale celei de-a treia republici franceze au avut tendința să ia mai în serios rapoartele agenților alarmați.²²

Toți delegații la conferința de la Roma, cu excepția britanicilor (care s-au abținut) au fost de acord cu propunerea germană ca agențiile din fiecare țară să-și țină pe anarhiștii rezidenți sub supraveghere atentă și să facă schimb de informații despre aceștia cu alte agenții.

Acest fapt confirmă ipoteza conform căreia, în prezența unui dușman comun sau a unui obiectiv general acceptat de către părți, cooperarea dintre serviciile de

18 Marquis H., *Les Agents de l'ennemi. Les Espions à la solde de l'Angleterre dans une France en revolution*. Paris: Vendémiaire, 2014, p. 177.

19 Marquis, *Agents de l'ennemi*, p. 180-181

20 Jensen, R. B., *The Battle against Anarchist Terrorism: An International History, 1878—1934* (Cambridge: Cambridge University Press, 2014, p. 141

21 Bouhey, Vivien, *Les Anarchistes contre la République, 1880 à 1914: Contribution à l'histoire des réseaux sous la Troisième République*. Rennes: Presses Universitaires de Rennes, 2008, p. 303-304.

22 France J., Bure E., *Trente ans à la rue des Saussaies. Ligues et complots*. Paris, 1931, p. 176-177

intelență poate și trebuie să fie realizată. Nu suntem în prezența unei panacee în ceea ce privește algoritmul de cooperare dintre serviciile de intelență europene, dar putem constata cu fermitate existența și proliferarea cooperării dintre diverse servicii secrete ale statelor europene în această perioadă de dezvoltare a umanității.

La izbucnirea războiului din Europa, nici Biroul de Investigații al Departamentului de Justiție al SUA (precursorul FBI) și nici Serviciul Secret al Departamentului Trezoreriei nu aveau încă o experiență semnificativă în contraspionaj. Fiecare structură a înrăutățit lucrurile prin reticența față de cooperarea cu celălalt. Atât serviciile de informații germane, cât și britanice au activat mai ușor în Statele Unite neutre, decât în Europa sfâșiată de război.

Prima dovadă substanțială a operațiunilor de informații germane care au ajuns la Casa Albă a fost în decembrie 1914. Rapoartele Biroului de Investigații au relevat implicarea ambadorului german, contele Johann Heinrich von Bernstorff, în falsificarea angro a pașapoartelor americane pentru a permite rezerviștilor germani să intre în Statele Unite ale Americii și să se întoarcă în Germania prin porturi neutre. În mai 1915, la instrucțiunile lui Wilson, Serviciul Secret a început să investigheze alte presupuse încălcări ale neutralității americane, unele implicându-l pe atașatul comercial german, dr. Heinrich Albert.

Analiza acestor evenimente ne permite să fundamentăm ipoteza conform căreia cooperarea dintre serviciile de intelență este posibilă și eficientă doar în cazul unei cooperării sau cel puțin în cazul acceptării sau susținerii din partea decidenților politici ai statelor vizate. În lipsa acestei precondiții cooperarea ar putea degenera în confruntare manifestată prin racolarea agenților și transformarea acestora în agenți dubli sau generatori de informații false pentru parte căreia formal aparțin.

Rolul principal în dezvoltarea relației speciale de informații din timpul războiului cu Statele Unite a fost preluat de MI1c. În timp ce Sir William Wiseman a continuat să-și petreacă mare parte din timp cultivând Colonel House,²³ stația MI1c din New York, condusă de adjunctul său, Norman Thwaites, s-a impus ca partener dominant într-o alianță informală cu majoritatea fragmentată a comunității de informații americane.

Deoarece acest birou a acționat mai mult decât oricare dintre celelalte organizații de investigații și informații, este în mod natural considerat cea mai bună sursă de informații cu experiență. Există o cooperare completă între acest birou și celelalte elemente structurale ale sistemului serviciilor de intelență a SUA.

Din documentele disponibile se constată de către cercetători faptul că, luni de zile, maiorul Thwaites a fost singurul ofițer de informații din New York care putea să vorbească și să citească germană. A petrecut multe nopți la sediul Poliției examinând documentele inamice capturate. Niciunul dintre birourile S.U.A. nu angajează germani, în timp ce acest birou are câțiva agenți germani cei mai de încredere, inclusiv

---

23 Friedman William F, Bletchley Park Diary, ed. Colin MacKinnon; http://www.colinmackinnon.com/files/The_Bletchley_Park_Diary_of_William_Friedman, Bletchley Park Diary, p. 567-568.

în cercurile inamice. Acest birou a furnizat adresele tuturor persoanelor reținute săptămâna trecută, când autoritățile americane erau în defensivă.

Dacă președintele Wilson ar fi știut că MI1c a desfășurat operațiuni pe pământ american „care nu vizează deloc America“ și și-ar fi angajat proprii „agenți de încredere“ în Statele Unite, încrederea lui în Wiseman ar fi fost cu siguranță distrusă. Dar Wilson nu știa. Wiseman i-a raportat lui Cumming cu două luni înainte de armistițiul că: „Cooperarea noastră cu multe ramuri de informații ale guvernului SUA a fost întotdeauna cea mai cordială și cred că este valoroasă. Detaliile activității noastre nu le-au cunoscut niciodată și nu le cunosc până astăzi.“²⁴

Acest exemplu constituie unul dintre multele cazuri de cooperare dintre serviciile de inteligență unde fiecare parte implicată încearcă, iar unele dintre acestea reușesc, să-și continue activitățile specifice, eludând limitele stabilite în acordurile de cooperare, cu riscul de a prejudicial ireversibil cooperarea dintre serviciile de inteligență vizate și astfel să reducă substanțial sau să lichideze eficiența cooperării reciproc avantajoasă pentru părțile implicate.

Pentru a pune în evidență diferența substanțială dintre cooperarea bazată pe relații și încredere personal a subiecților implicați în colectarea de date, care constituie un algoritm de operare destul de vrecvent utilizat de serviciile de inteligență pentru colectarea datelor și informații utile și cooperarea instituționalizată, corectă și reciproc avantajoasă urmează să analizăm un caz notoriu de interacțiune dintre serviciile secrete ale marii Britanii și SUA.

Odată cu izbucnirea războiului în Europa, Vincent Astor și „The Room“ (denumit în continuare „The Club“) au dobândit un sentiment crescut de importanță personală. „Lucrurile merg foarte bine pe aleea noastră“, l-a asigurat Astor pe președinte. Conștient de importanța străngerii informații despre Japonia, Clubul consuma „o cantitate considerabilă de Saki“.

Rolul cel mai important al lui Astor, însă, a fost să înceapă legătura de informații în cadrul Marii Britanii, sfidând politica oficială de neutralitate a Statelor Unite. La scurt timp după ce Marea Britanie a declarat război Germaniei, Astor i-a raportat lui Roosevelt că a luat legătura cu Sir James Paget, șeful stației Serviciului Secret de Informații (SIS) din New York: „I-am cerut [Paget] cooperarea neoficială [de informații] britanice, dar este clar că noi, din motive evidente, nu am putut returna complimentul în sensul de a le preda vreuna dintre informațiile noastre confidentiale. Acest aranjament oarecum unilateral a fost acceptat cu bucurie.“ În-tâlnirea aproape uitată a lui Astor cu Paget a marcat primul pas în crearea alianței de informații anglo-americane.

În februarie 1940, însă, secretarul de stat adjunct, George S. Messersmith, a fost revoltat să descopere că Paget furnizase informații direct lui Astor și directorului FBI, J. Edgar Hoover. La insistențele sale, stației SIS i s-a ordonat de acum înainte

---

24 Andrew Ch., *The Secret World: A History of Intelligence*. New Haven, CT: Yale University Press, 2018, 960 p..

să comunice exclusiv cu Departamentul de Stat. După înlocuirea lui Messersmith ca secretar adjunct la scurt timp după aceea de către Adolf A. Berle Jr, Departamentul de Stat a fost de acord, în principiu, să permită SIS să-și reia contactele anterioare cu Astor și Hoover.²⁵

În primăvara anului 1940, Paget a fost succedat în funcția de șef al postului de William Stephenson, un bogat om de afaceri canadian care lucrase cu jumătate de normă pentru SIS în anii 1930. Un an mai târziu, Astor i-a spus lui Roosevelt că relațiile dintre stația SIS și FBI „funcționau perfect“. „Little Bill“ Stephenson era un prieten apropiat al lui Astor și probabil că avea legături de lungă durată cu The Room. Personalitatea sa captivantă, contactele de afaceri i-au câștigat mulți prieteni în Statele Unite.²⁶

Realizarea cooperării bazată pe relațiile personale sau pe interesele comune de moment sunt niște instrumente eficiente specifice activității serviciilor de inteligență, mai ales în situații tensionate precum conflictele armate, dar acest gen de activitate nu se înscrie în termenul de cooperare internațională a serviciilor de inteligență pe care îl analizăm în cadrul acestui articol.

Comunitatea de informații britanice din zorii noului mileniu era mai bine echipată decât aliatul său american pentru a face față potențialei amenințări mai mici, dar încă serioase, la adresa securității naționale britanice din cauza terorismului islamist. Nu a existat un „zid“ pe modelul american care să inhibe cooperarea între diferite agenții de informații și poliție; într-adevăr, în cea mai mare parte a anilor 1990, MI5 și poliția au cooperat mai eficient împotriva IRA decât oricând.

Din 1989 până în 2016, serviciile de informații au suferit o schimbare în acoperirea sa mediatică. Ca orice altă administrație, lumea din umbră a devenit un actor al spațiului de comunicare. Această evoluție, ale cărei etape diferă de la o țară la alta, a debutat la sfârșitul Războiului Rece. A apărut din nevoia de a găsi o nouă legitimitate pentru o profesie retrogradată de literatura populară, cinema și propagandă la rangul de spion sau păpușă de târg. S-a bazat pe nevoia serviciilor, în special a celor externe, de a-și reinnoi personalul după pensionarea unei grupe mari de vârstă care a intrat în cariera odată cu Războiul Rece. Ea a găsit o oportunitate în noile forme de comunicare aduse de apariția noilor tehnologii informaționale.²⁷

Memoriile foștilor agenți care raportau despre perioada lor în „serviciul inamicului“, cât și alte elemente au servit drept motive pentru ca CIA, MI6, ș.a. să înceapă să-și scrie propriile istorii — într-un efort de a contracara „dezinformarea“, provenită din tabăra inamicului. Aceștia și-au dat seama că percepția publică asupra serviciilor secrete le afecta sfera de acțiune și că, prin urmare, merită să încerce să influențeze aceste percepții.²⁸

25 Andrew Ch., *For the President's Eyes Only*, Harper Perennial, 1996, p. 93. 688 p.

26 Ibidem, pp. 93-94.

27 Arboit, G., *La médiatisation du renseignement et ses dérives depuis le 11 septembre 2001*, in Denécé, E. (dir.), *Renseignement, médias et démocratie*, Paris, Ellipses, 2009, p. 19-43.

28 Bergien R., *Intelligence History*. In: *Docupedia-Zeitgeschichte*, 03.08.2021 http://docupedia.de/zg/Bergien_intelligence_history_v1_en_2021

Mai presus de toate, s-au produs două „surprize strategice” — adică două evenimente care au surprins atât serviciile de informații cât și politicienii — căderea Zidului Berlinului și atentatele din 11 septembrie 2001. În primul caz, surpriza nu a fost colapsul imperiului sovietic, ci cum și prin ce eveniment s-a realizat acest lucru.

În cel de-al doilea caz, s-a rezumat la disfuncționalități ale organizării birocratice guvernamentale, compartimentare între servicii, relații dificile între acestea, lipsa de viteză în luarea deciziilor. Aceste două surprize au anunțat și o schimbare a naturii principalei amenințări. Din bilaterale, în jurul a două tabere, organizarea lumii a devenit profund multilaterală. Odată cu acesta, pericolul nu mai era riscul holocaustului nuclear, ci proliferarea armelor de distrugere în masă (arme neconvenționale de tip nuclear, radiologic, bacteriologic, chimic) indusă de implozia Uniunii Sovietice și de dezvoltarea conflictelor periferice.²⁹

Mai mult, ținute ascunse până atunci de confruntarea dintre cele două blocuri, au apărut și alte pericole, de la trafic de droguri, arme, ființe umane, animale etc., până la întoarcerea jihadiștilor din Afganistan și Bosnia în țările lor de origine.

Globalizarea economică va introduce, de asemenea, un nivel de securitate necunoscut anterior întreprinderilor, în special celor legate de securitatea națională. A fost sarcina serviciilor de informații din toate țările să se adapteze la această nouă situație.³⁰

Atacurile de la New York și Washington, care au avut loc la două zile după asasinarea liderului afgan, comandantul Massoud, cu care au colaborat principalele servicii de informații occidentale implicate în conflictul care a slăbit Uniunea Sovietică, au marcat finalul „postului”, adică a Război rece.

Pentru serviciile de informații a început o perioadă de neliniște care a pus sub semnul întrebării modul lor de a lucra sub presiunea evenimentelor care s-au succedat într-un ritm nou. Pentru factorii de decizie care i-au angajat, tentația a fost mare de a profita de schimbările interne (schimbarea generațională) și de schimbările externe (acțiuni planificate contra terorismului) pentru a impune concurența serviciilor, opunându-le cu mijloace mai eficiente de obținere a informațiilor cu caracter politic.³¹

Analiza fenomenului cooperării dintre serviciile de inteligență, în ultima perioadă, constituie o veritabilă provocare pentru cercetătorii focusați pe acest subiect din domeniul științelor sociale în general și a științei juridice în special. Ceea ce putem constata cu certitudine este faptul că relațiile sociale și realitățile în care serviciile de inteligență trebuie să acționeze și să coopereze sunt absolut altele decât cele de până la sfârșitul Războiului Rece și a lumii bipolare.

Un set de factori generatori de schimbare se rezumă la faptul că societatea mondială nu mai este divizată în două lagăre convenționale și antagoniste a căror servicii de inteligență se confruntă direct și chiar deschis în unele perioade.

29 Arboit G. Une brève histoire contemporaine du renseignement français. *La Revue* 2016/3 (n° 76), p. 25

30 Arboit G. Une brève histoire contemporaine du renseignement français, p. 26

31 Arboit, G., *Des services secrets pour la France. Du Dépôt de la Guerre à la DGSE (1856—2013)*, Paris, CNRS éditions, 2014.

Un alt set absolut nou și imprevizibil, poate fi rezumat la aplicarea în practică a realizărilor progresului tehnico-științific în domeniile specifice ale colectării, sistematizării, transmiterii și utilizării informației.

Cu toate acestea, cea mai mare provocare, pentru societatea umană în general și pentru serviciile de inteligență în special, se dovedește a fi apariția și dezvoltarea unei noi dimensiuni, a unui nou spațiu de confruntare, spațiul virtual.

Specificul construcției și acțiunilor în această nouă dimensiune a vieții sociale, caracterizată prin creșterea vertiginoasă a numărului de consumatori, lipsa limitelor clare sau hotarelor fizice, chiar dacă unele state încă reușesc să limiteze accesul propriilor cetățeni la spațiul virtual unic, creșterea exponențială a numărului de utilizatori neinițiați, prezența în acest spațiu a profilelor persoanelor oficiale din aproape toate statele lumii, caracterul foarte divers, perfid și cinic al instrumentelor de manipulare, sunt doar unele elemente pe care le putem evidenția și prin care se încearcă descrierea complexității modului în care urmează să activeze serviciile de inteligență și oferă un argument solid în favoarea necesității imperioase de colaborare dintre acestea în vederea atingerii obiectivelor comune.